

بررسی چگونگی تأثیر علامت سکون در رسم الخط آموزشی بر مهارت صحت روخوانی کلمات و عبارات قرآنی توسط دانش آموزان

مقدمه

قرآن پیام روشن الهی است که همه‌ی انسان‌ها را به درستی و درستکاری دعوت می‌کند. از صدر اسلام تا کنون در میان مسلمانان، توانایی خواندن و فهمیدن این پیام جاودانه از مهم‌ترین هدف‌های تعلیم و تربیت بوده است. هر فرد مسلمان، علاقه دارد فرزندش بتواند قرآن را صحیح و زیبا بخواند و با درک معنای آیات آن، با انوار الهی این کتاب مبین آشنا شود و راه مستقیم و میزان حق و باطل را در زندگی از سرچشمه‌ی اصلی آن دریافت کند.

ضرورت و اهمیت

بین درس‌های گوناگون دوره‌های تحصیلی، درس قرآن از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است، به طوری که می‌توان گفت، برنامه‌ی درسی قرآن، نگین برنامه‌های درسی است و این اهمیت از قداست و مبثنی بر وحی بودن این کتاب آسمانی نشأت می‌گیرد.

برنامه‌های درسی در هر کشور بر اساس جهان بینی حاکم بر آن جامعه تدوین می‌شود. در همین راستا، بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، تحقق اصول، ارزش‌ها و تأمین هدف‌های مبثنی بر جهان بینی توحیدی، همواره در صدر برنامه‌های نظام آموزشی کشور قرار گرفته است و علاوه بر این که همه‌ی برنامه‌های درسی جنبه‌ی دینی و قرآنی پیدا کرده‌اند، درس قرآن به طور خاص در کنار برنامه‌های درسی دیگر مورد توجه ویژه قرار گرفته است. با اعتقاد به این نگرش، مقام معظم رهبری، ضمن توصیه‌ها و رهنمودهای مهم، آموزش قرآن در مدرسه‌ها به ویژه در دوره‌ی ابتدایی را مورد تأکید قرار داده است.

بیان مسئله

یکی از ویژگی‌های برنامه‌های درسی جدید آموزش قرآن، استفاده از رسم الخط ساده‌ی آموزشی و نزدیک به خط فارسی است، تا دانش آموزان بر اساس سواد آموزشی فارسی و آشنایی با کم‌ترین نمادهای جدید، بتوانند قرآن را بخوانند.

در این رسم الخط، برخی علائم غیر ضروری، به ویژه علائم همراه صداهای کشیده و علامت حرف ساکن، حذف شده است. در مورد عدم نیاز به علائم همراه صداهای کشیده، در شورای برنامه‌ریزی گروه درسی قرآن اتفاق نظر وجود داشت، ولی در مورد عدم نیاز به استفاده از علامت حرف ساکن در کلمات و عبارات قرآنی، این وحدت نظر وجود نداشت. برخی بر این باور بودند که استفاده از علامت حرف ساکن باعث افزایش مهارت صحت قرائت قرآن توسط دانش آموزان می‌شود. بنابراین، به منظور کسب اطمینان از چگونگی تأثیر این علامت در مهارت روخوانی

قرآن توسط دانش آموزان پایه‌ی دوم ابتدایی، تحقیق حاضر به اجرا در آمد.

هدف کلی

بررسی میزان تأثیر یا عدم تأثیر استفاده از علامت سکون در مهارت صحت قرائت کلمات و عبارات قرآنی در دانش آموزان

فرضیه‌ها

۱. استفاده از علامت سکون در رسم الخط آموزشی، باعث افزایش مهارت صحت قرائت کلمات و عبارات قرآنی در دانش آموزان می‌شود.
۲. عدم استفاده از علامت سکون در رسم الخط آموزشی، باعث کاهش مهارت صحت قرائت کلمات و عبارات قرآنی توسط دانش آموزان می‌شود.
۳. استفاده از علامت سکون در رسم الخط آموزشی، تأثیر معناداری در افزایش یا کاهش مهارت صحت قرائت کلمات و عبارات قرآنی توسط دانش آموزان ندارد.

روش تحقیق

روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش «روش تحقیق تجربی» با استفاده از گروه گواه و آزمایش بوده است.

جامعه‌ی آماری

همه‌ی دانش آموزان پایه‌ی دوم ابتدایی در سال تحصیلی ۸۲-۸۱، جامعه‌ی آماری این پژوهش را تشکیل می‌دهند.

نمونه و شیوه‌ی نمونه‌گیری

مناطق آموزشی شهر تهران به پنج قطب جغرافیایی تقسیم و سپس از هر

قطب یک منطقه‌ی آموزشی از طریق نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای به شرح زیر انتخاب شد: منطقه‌ی ۳ از شمال تهران، منطقه‌ی ۹ از غرب تهران، منطقه‌ی ۱۲ از مرکز تهران، منطقه‌ی ۱۳ از شرق تهران و منطقه‌ی ۱۶ از جنوب تهران. از هر یک از مناطق یاد شده، تعداد چهار کلاس پایه‌ی دوم ابتدایی (دو کلاس دخترانه و دو کلاس پسرانه) به عنوان گروه آزمایشی و همین تعداد کلاس از مناطق یاد شده به عنوان گروه گواه، از طریق نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. از آن‌جا که واحد «کلاس» مبنای انتخاب نمونه بود و تعداد دانش آموزان حاضر در کلاس‌های دو گروه، متفاوت بود، مجموع دانش آموزان دو گروه که مورد مطالعه و آزمون قرار گرفتند به شرح جدول ۱ به دست آمد: بدین ترتیب، تعداد ۶۱۳ نفر دانش آموزان به عنوان نمونه‌ی گروه آزمایش و تعداد ۵۵۶ نفر دانش آموز به عنوان گروه گواه مورد مطالعه و آزمون قرار گرفتند.

و گواه (با محتوای واحد) در ابتدای سال تحصیلی ۸۲-۸۱ اجرا شد. محتوای این آزمون، شامل کلمات و عبارات قرآنی کتاب آموزش قرآن پایه‌ی اول ابتدایی، و تعدادی کلمات و عبارات خارج از کتاب یاد شده بود.

این آزمون روی دو گروه یاد شده به اجرا در آمد و نتیجه‌های آن ثبت شدند. (ب) مرحله اجرای پس آزمون^۱ این آزمون در پایان سال تحصیلی (با محتوای واحد) از دانش آموزان دو گروه آزمایش و گواه به عمل آمد و نتیجه‌های آن ثبت شدند.^۲

ابزارهای گردآوری اطلاعات

ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش، شامل آزمون متون خواننداری است که از کلمات و عبارات قرآنی کتاب درسی پایه‌های اول و دوم و تعدادی از کلمات و عبارات خارج از کتاب درسی تشکیل شده است. این متون به گونه‌ای انتخاب شده‌اند که از هر نظر، از قبیل وزن، شکل و... معرف مجموعه‌ی

جدول ۱. تعداد دانش آموزان

دانش آموزان گروه گواه		دانش آموزان گروه آزمایش	
تعداد دانش آموزان دختر	تعداد دانش آموزان پسر	تعداد دانش آموزان دختر	تعداد دانش آموزان پسر
۲۸۵	۲۷۱	۲۹۸	۳۱۵

کلمات و عبارات قرآنی کتاب هستند.

شیوه‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها

اطلاعات به دست آمده در این پژوهش، با استفاده از آمار توصیفی طبقه‌بندی شده‌اند و با استفاده از آزمون مجذور (خی) مورد مقایسه قرار گرفته‌اند.

روش‌های گردآوری اطلاعات

در این تحقیق برای گردآوری اطلاعات از آزمون عملکردی در دو مرحله به شرح زیر استفاده شده است: الف) مرحله‌ی اجرای پیش آزمون^۱ این آزمون برای هر دو گروه آزمایش

نتایج و پیش‌آزمون (بررسی تأثیر علامت سکون در مهارت روخوانی دانش‌آموزان) در بخش غلط خوانده شده

موارد	گروه	گواه	آزمایش
بخش ساکن در کلمه	فراوانی	۲۰۸	۲۰۲
	درصد	۲۰/۴۹	۱۹/۰۲
بخش ساکن در عبارت	فراوانی	۲۵۴	۲۸۰
	درصد	۲۵/۰۲	۶۲/۳۷
بخش ساکن در مثنوی	فراوانی	۱۴۹	۱۴۱
	درصد	۱۴/۶۸	۱۳/۲۸
بخش بدون ساکن	فراوانی	۲۱۹	۲۷۷
	درصد	۲۱/۵۸	۲۶/۰۸
بخش دارای حروف ناخوانا	فراوانی	۱۸۵	۱۶۲
	درصد	۱۸/۲۳	۱۵/۲۵
کل بخش‌های خوانده شده	فراوانی	۱۰۱۵	۱۰۶۲

CHI-Square = ۸/۸۲۲ df = ۱

نتایج پس‌آزمون (بررسی تأثیر علامت سکون در مهارت روخوانی دانش‌آموزان) در بخش صحیح خوانده شده

موارد	گروه	گواه	آزمایش
بخش ساکن در کلمه	فراوانی	۱۰۱۸۷	۱۱۷۵۸
	درصد	۲۲/۱۶	۲۴/۱۲
بخش ساکن در حروف مثنوی	فراوانی	۱۳۷۷	۱۶۸۷
	درصد	۳/۰۰	۳/۴۶
بخش بدون ساکن	فراوانی	۲۸۶۲۰	۳۳۲۰۱
	درصد	۶۲/۲۶	۵۸/۰۶
بخش دارای حروف ناخوانا	فراوانی	۱۳۷۱	۱۶۲۲
	درصد	۲/۹۸	۳/۲۳
بخش دارای اتصال یک حرفی به ساکن	فراوانی	۱۷۲۲	۲۰۶۳
	درصد	۳/۷۷	۴/۲۳
بخش دارای اتصال دو حرفی به ساکن	فراوانی	۱۷۷۴	۲۱۳۷
	درصد	۳/۸۶	۴/۳۹
بخش دارای اتصال سه حرفی به ساکن	فراوانی	۹۰۴	۱۱۲۷
	درصد	۱/۹۷	۲/۳۹
کل بخش‌های خوانده شده	فراوانی	۲۵۹۶۵	۲۸۸۲۵

CHI-Square = ۱۸۰/۵۹۲ df = ۱

خلاصه‌ی نتیجه‌ها

الف) مرحله‌ی پیش‌آزمون

برای نتیجه‌های حاصل از پیش‌آزمون به عمل آمده از دانش‌آموزان دو گروه گواه و آزمایش‌خاکس از آن است که بین این دو گروه در زمینه‌های:

نتایج پیش‌آزمون (بررسی تأثیر علامت سکون در مهارت روخوانی دانش‌آموزان) در بخش صحیح خوانده شده

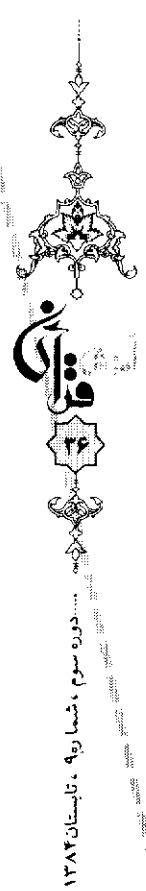
موارد	گروه	گواه	آزمایش
بخش ساکن در کلمه	فراوانی	۷۷۱۶	۸۳۸۰
	درصد	۱۴/۰۸	۱۳/۱۱
بخش ساکن در عبارت	فراوانی	۱۲۱۹۸	۱۳۲۰۶
	درصد	۲۰/۶۸	۲۰/۶۶
بخش ساکن در مثنوی	فراوانی	۴۳۷۹	۴۷۶۳
	درصد	۷/۴۲	۷/۴۵
بخش بدون ساکن	فراوانی	۳۳۱۷۵	۳۵۸۹۰
	درصد	۵۶/۲۵	۵۶/۱۵
بخش دارای حروف ناخوانا	فراوانی	۱۵۱۳	۱۶۷۷
	درصد	۲/۵۷	۲/۶۲
کل بخش‌های خوانده شده	فراوانی	۵۸۹۸۱	۶۳۹۱۶

CHI-Square = ۰/۵۱۱۱ df = ۱

نتایج پس‌آزمون (بررسی تأثیر علامت سکون در مهارت روخوانی دانش‌آموزان) در بخش غلط خوانده شده

موارد	گروه	گواه	آزمایش
بخش ساکن در کلمه	فراوانی	۲۹۲۱	۲۴۵۶
	درصد	۴۴/۲۱	۳۵/۲۶
بخش ساکن در حروف مثنوی	فراوانی	۲۹۱	۱۵۷
	درصد	۴/۴۰	۳/۰۸
بخش بدون ساکن	فراوانی	۱۹۶۰	۱۷۲۹
	درصد	۲۹/۶۷	۳۱/۸۶
بخش دارای حروف ناخوانا	فراوانی	۲۹۷	۱۸۲
	درصد	۴/۵۰	۳/۳۵
بخش دارای اتصال یک حرفی به ساکن	فراوانی	۲۹۲	۴۲۹
	درصد	۷/۴۵	۷/۹۰
بخش دارای اتصال دو حرفی به ساکن	فراوانی	۲۵۰	۳۳۵
	درصد	۶/۸۱	۶/۱۷
بخش دارای اتصال سه حرفی به ساکن	فراوانی	۱۹۶	۱۲۹
	درصد	۲/۹۷	۲/۳۸
کل بخش‌های خوانده شده	فراوانی	۶۶۰۷	۵۲۲۷

CHI-Square = ۳۵/۶۶۲ df = ۱

۱۳۸۴

دوره سوم، شماره ۹، تابستان ۱۳۸۴

- روخوانی کلمات قرآنی دارای حرف ساکن
 - روخوانی عبارات قرآنی دارای حرف ساکن
 - روخوانی کلمات و عبارات قرآنی دارای حروف ساکن در مشدد
 - روخوانی کلمات فاقد حرف ساکن
 - روخوانی کلمات و عبارات قرآنی دارای حروف ناخوانا

تفاوت معنی داری وجود ندارد. بنابراین، نتیجه گرفته می شود که دانش آموزان دو گروه گواه و آزمایش در بدو شروع پژوهش حاضر، در زمینه ی روخوانی کلمات و عبارات قرآنی یاد شده، از سطح مهارت تقریباً یکسانی برخوردار بوده اند.

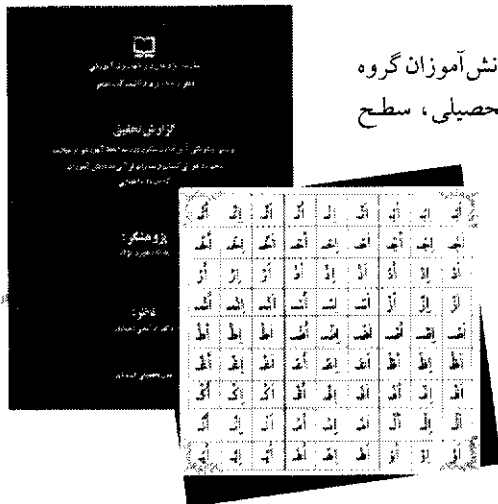
ب) مرحله ی پس آزمون

برایند نتیجه های حاصل از پس آزمون به عمل آمده از دانش آموزان دو گروه گواه و آزمایش مؤید آن است که بین دانش آموزان دو گروه یاد شده در زمینه های:
 - روخوانی کلمات قرآنی دارای حروف ساکن
 - روخوانی کلمات قرآنی دارای حروف ساکن در مشدد
 - روخوانی کلمات قرآنی فاقد حرف ساکن
 - روخوانی کلمات قرآنی دارای حروف ناخوانا
 - روخوانی کلمات و عبارات قرآنی دارای اتصال یک حرفی به ساکن
 - روخوانی کلمات و عبارات قرآنی دارای اتصال دو حرفی به ساکن
 - روخوانی کلمات و عبارات قرآنی دارای اتصال سه حرفی به ساکن
 تفاوت معنی داری وجود دارد و این تفاوت به نفع دانش آموزان گروه آزمایش

است. بدین معنی که دانش آموزان گروه آزمایش در پایان سال تحصیلی، سطح مهارت بیش تری در زمینه ی روخوانی کلمات و عبارات قرآنی یاد شده از خود نشان داده اند.

نتیجه گیری نهایی

۱. بر اساس نتیجه های پیش آزمون، دانش آموزان دو گروه گواه و آزمایش در بدو پژوهش، در زمینه ی روخوانی کلمات و عبارات قرآنی (مورد نظر در محتوای پیش آزمون)، از سطح مهارت تقریباً یکسانی برخوردار بودند.
 ۲. بر اساس نتیجه های پس آزمون، بین دانش آموزان دو گروه گواه و آزمایش در زمینه ی روخوانی کلمات و عبارات قرآنی (مورد نظر در محتوای پس آزمون)، تفاوت معنی دار وجود دارد. این تفاوت به نفع دانش آموزان گروه آزمایش است. بدین معنی که دانش آموزان گروه یاد شده، از سطح مهارت بیش تری در زمینه ی روخوانی کلمات و عبارات قرآنی برخوردار بودند که با توجه به یکسان بودن سطح مهارت دانش آموزان دو گروه در زمینه ی روخوانی کلمات و عبارات قرآنی مورد نظر در بدو پژوهش، این تفاوت می تواند ناشی از تاثیر ارائه ی متغیر مورد بررسی در پژوهش (علامت سکون) باشد.
 ۳. علاوه بر تفاوت های مشاهده شده در تک تک آیتم های پس آزمون در دو گروه آزمایش و گواه، در یک نگاه کلی X² مشاهده شده در جدول های کلی

داده های پس آزمون (جدول های شماره های ۱۵ و ۱۶) بزرگ تر از X² بحرانی است؛ یعنی:

$$13/277 < 35/464 \rightarrow X^2 \text{ ب}$$

$X^2 > \text{م جدول غلط خوانده شده}$

$13/277 > 180/992 \rightarrow X^2 \text{ ب}$
 $X^2 > \text{م جدول صحیح خوانده شده}$
 یعنی تفاوت معنی داری بین نتیجه های پس آزمون دو گروه در زمینه ی روخوانی کلمات و عبارات قرآنی (ارائه شده در محتوای آزمون) وجود دارد.

بنابراین، ضمن رد فرضیه صفر نتیجه گرفته می شود که: استفاده از علامت سکون در رسم الخط آموزشی، باعث افزایش مهارت صحت قرأت کلمات و عبارات قرآنی در دانش آموزان می شود.
 بدین ترتیب فرضیه ی اول این پژوهش تأیید می شود.

زیرنویس

1. pre-Test
2. post-Test
۳. محتوای پیش آزمون و پس آزمون در بخش ضمیمه گزارش تحقیق ارائه شده است.
۴. اطلاعات به دست آمده از آزمون دو مرحله، در فصل چهارم گزارش تحقیق ارائه شده است.